

زنجیرا ناقدارین کورد
(۱)

مه لایئ جزیری
شاعری کوردان یئ مه زن

به رهه فکرن
ته حسین ئیبراهیم دۆسکی

مه‌لایێ جزیری

پشتی مامۆستایی قوتابیین خو ئاگه‌هدار کرین کو وانه‌یا
وان شه‌قرو دئی ل دۆر ئیک ژ ناقدارترین شاعر وئه‌دییین
کورد بت، وی پسپاره‌ک ئاراسته‌ی قوتابییان کر:
- ئه‌ری کی ژ هه‌وه دئی شیت بو مه‌ بیژت کانێ ناقدارترین شاعری

کورد کی بوو؟

ئازادی گۆت:

- مامۆستا، وه‌کی ئه‌ز دزانم مه‌لایێ جزیری ناقدارترین شاعری
کورده‌ هه‌تا نوکه‌ د دیرۆکی دا هاتی؛ ژ به‌ر کارتیکرنا وی ل سه‌ر وان
شاعرین پشتی وی هاتین، وشوین تبلین وی یین ئاشکه‌را ل سه‌ر شعر
وئه‌ده‌بیاتا کوردان.

مامۆستایی گۆت:

- تو راست دبیژی ئازاد، مه‌لایێ جزیری ئه‌و شاعری کورده‌ یی چو
شاعرین دی وه‌کی وی ناقدار نه‌بووین، وئه‌که‌له‌ر وپسپۆرتن ئه‌ده‌بی
کوردی ل وی باوه‌رینه‌ کو شاعره‌کی دی یی کورد ل پیکار وی نینه‌ نه
ژ لایێ به‌لاقبوونا ناف وده‌نگان - وه‌کی مه‌ گۆتی - ونه‌ ژ لایێ زیره‌کی
وبلندیا ئاستی شعرا وی..

بۆتانی گۆت: مامۆستا هەو بۆ مە کرە مەرەق کو ئەم قی شاعری
مەزن بنیاسین، ئەری مەلایی جزیری کی بوو؟ و ئەو کەنگی و ل کیشە
ژیابوو؟

مامۆستای گۆت: بەلی گەلی قوتابیان، ئەقرو ئەم دئ ب بەرفره هی
بەحس قی شاعری بۆ هەو کەین، بەلی من دقیت ل سەری ئیک
ژ هەو ناقتین هەندەک شاعری کورد بین دەسپیکتی بۆ مە بیژت، وکانی
ئەو ل کیش چاخی ژیا بوون..

ئامەدی گۆت: مامۆستا، شاعری مەزن ئەحمەدی خانی د دەسپیکا
قەهینۆکا خۆ (مەم وزین) ی دا ناقتی سی شاعران بۆ مە قەدگوهیژت ئەو
ژی ئەقەنە: مەلایی جزیری وەلیی حەری و فەقیی تەیران.

- سەحەت خۆش!

نازادی گۆت:

- ئەری مامۆستا ئەف هەر سی شاعره ل چ دەمی ژیا بوون؟

- نوبترین قەکۆلین هەندی دگەهینن کو ئەف شاعره ل نیفا

دوو ژ سەدسال شازدی زایینی ژیاينە، ئانەکو: ئەو بەری چار
سەد سالان هاتبوون، و ئەف چاخە دئیتە هژمارتن دەسپیکا
دورست یا شعرا کلاسیکی یا کوردی ئەوا حەتا نوکە
گەهشتیه مە، و دقیت ئەم ژ بیر نەکەین کو بەری هنگی
ژی شعر و نقیسی ب زمانی کوردان هەبوون، بەلی ژ بەر
وان کاودانین سەخت و دژوار بین کو کوردستان
ل درێژیا دیرۆکی تی دەریاس بووی، و ژ
بەر وان وێرانکرن و تالانین مەزن بین

کوب سهر جهی کوردان دا هاتین،
گهلهک شوینوار و بهرهمین نهدهبی بین
کوئهدیب وشاعرین کوردان نقیسین بین
هاتینه ژ ناچوون ونهگهشتینه مه، وئهو بهرهمی
هاتیه پاراستن وگهشتیه مه بو بهری چارسهد سالان
دزقرت.

قوتابیهکی دی گوټ:

- ماموستا ژ قی گوټنا ته ئاشکهره دبت کو مه لایی
جزیری ئیکه ژ شاعرین مه بین دهسپیکتی، بین بهرهمی وان
پاراستی مایی وگهشتیه مه؟

ماموستا:

- ئه ری! جزیری ژ شاعرین مه بین پیشهنگه، وئهو ئیک ژ وان
کهسانه بین قهنجیا دهسپیکرنا نقیسینا ب زمانی کوردی بو دزقرت،
وچونکی جزیری - د چاقین خه لکی دا - شیخهکی پیروز زانایهکی مه زن
بوو کارتیکرنا وی د قی دهلیقهیی دا ل سهر زانایین پشتی وی گهلهک
بوو، ئه وین بهری خو دایه نقیسینا کوردی.. ونوکه دهم هات ئه م پتر خو
نیژیکی قی شاعری بکهین؛ دا ب رهنگهکی بهرره هتر وی بنیاسین،
دهمی ئه م دبیرین: مه لایی جزیری، مه عنا وی ئه وه ئه ف شاعره خه لکی
جزیری بوو، کی ژ هه وه دی بو مه بیژت کانی (جزیری) دکه فته کیقه؟

سهره ست:

- ماموستا، جزیری یان جزیرا بوټان ئیک ژ دهقه رین کهقنار
وناقدارین کوردستانی به، ههر د کهقن دا مروټ لی ژ یاینه، وئهو دکه فته

نيزبکی چيايي جوودی ئهوی گه میا نووحي ل سهر راوهستیای، تشتی
هندی دگه هینت ههر زوی نفسی مرؤقی ل قی جهی ئاکنجی بوویه،
ودبیژنی: (جزیرا بۆتان) چونکی ئه و ئویجاخا کوردان ئه و ل ویری دژیت
ناقی وی (ئویجاخا بۆتانه).

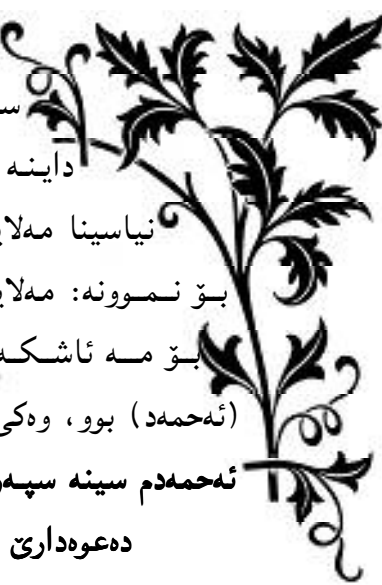
- راسته، وشاعری مه یی مهزن مه لاییی جزیری، ئه و ژی خه لکی
قی جهیه، وهیثینی وی ژ وی عه شیره تی بوو، له و هنده ک جارن
دبیژنی: مه لاییی بۆتی.

- مامۆستا، ئه ری مه لاییی جزیری ناقی وی یی دورست چ بوو،
وژیانا وی یا ده سپیکتی یا چاوا بوو؟

- به ری ئه ز ده ست ب دانه نیاسینا قی شاعری بۆ هه وه بکه م من
دقیت هه وه ل تشته کی گرنگ ئاگه هدار بکه م، ئه و ژی ئه فه یه مرؤق
گه له ک جارن حیبه تی دمینت ده می ژین و سه ره اتیا شاعر و ناقدارین
کورد دخوبنت؛ چونکی بۆ مرؤقی ئاشکه را دبت کو کوردان خه مساریه کا
به رچاڤ د ده ر حه قا ناقدارین خو دا کریه، ژینه نیگارا وان ب ره نگه کی

ژیته اتی نه نقیسیه، وچو پوبته نه دایه سه ره اتی ورویدانین ژیانان
وان؛ له و گه له ک ژ وان هه ما یین هاتینه ژ بیرکرن، وئهوین
ناقی وان مای ژی مه ب دورستی و به رفه هی نه ناسینه،
وه کی مه لاییی جزیری، ما نه تشته کی عنتیکه یه شاعره کی
هنده مه زن زانینین مه ده رباره ی ژین و سه ره اتیا وی هند
دکیم بن کو ئه م نه شیین وی ب ره نگه کی پیکه اتی
ل به ر چاڤ بدانین، وشعرا وی ل سهر
بناخه یی ورویدانین ژینا وی شرؤفه بکه یین؟

هەر چاوا بت جزیری ب خو ژ دهولت
 سهری خو هندهک زانین دهربارهی خو یین
 داینه مه، ئانهکو: ژیدهری مه یی سههکی بو
 نیاسینا مهلایین جزیری دیوانا وی ب خو به..
 بو نمونه: مهلایین جزیری د هندهک جهان دا ژ شعرا خو
 بو مه ئاشکهرا دکهت کو ناخی وی یی دورست
 (ئهحمه د) بو، وهکی ئه د مالکهکی دا دبیتت:
 ئهحمه دم سینه سپهر پیشبهری تیرا فهلهکی
 دهعه دارئ تهمه ئیرو تو ژ دهحلی وهره دهر

جزیری ههفرکیی د گهل مرۆقهکی وی دهمی دکهت ودبیتتی: ئهز
 ئهحمه دم سنگی من مهتاله بهرانبهه تیرا فهلهکی، ئهفرۆ ئهز دهعه دارئ
 تهمه قیجا تو خو ئاشکهرا بکه و ژ دهحلی وهره دهری.
 و ل جههکی دی ئه ب خو بو مه ئاشکهرا دکهت کو ئه و خه لکی
 جزیرا بو تانه، وشانازیی ب خو دبهت، وخو وهک چرایهکی بو شهفا
 کوردستانی ههمیی ددهته نیاسین، دهمی دبیتت:

گولی باغی ئره می بو هتنام

شه بچراغی شه بی کوردستانم

بو زانینا هه وه -گه لی خوشتقیان- باغی ئره می بو تان ئه وی جزیری
 دبیتت: ئهز گوله کم د نا ف دا.. ئه و باغ بو یی دکه فته ته نشت بورجا
 به لهک جهی میرین بو تان، کو باغی میرین جزیری بو.
 قوتابیه کی پسپار ژ سهیدای کر:

- سهيدا مه زانی کو نافی مه لای جزیری نه حمه د بوو، به لی نافی

بابی وی چ بوو؟

- د هندهک ده سنځیسین که فن دا یین دیوانا مه لای جزیری هاتیه

کو نافی بابی وی مه لا محمه د بوو، ونه و ژ بنه ماله کا ناقدارا جزیری بوو نه و دگوتنی: بنه مالا (نه نصاریان)، ونه و بنه ماله حه تا نوکه ژی ل جزیری یا ناقداره..

- وه کی نه م دزانی شاعرین مه یین که فن هه میان ناسناقین شعری

بو خو ددانان، وگه لهک جارن وان نه و ناسناقین خو ل دویمایه شاعرین خو دینان، و فی چندی مفایه کی مه زن گه هانده مه؛ چونکی شاعرین هه ر شاعره کی پی نیاسین، سهیدا نه ری مه لای جزیری چ ناسناقی شعری هه بوو؟

- نه گه ر نه م شاعرین جزیری بخوبین دئ بو مه ئاشکه را بت کو وی

دو ناسناق بو خو ددانان، یی ژ هه میان پتر وی شانازی پی دبر،

وگه لهک جارن د شاعرین خو دا دینا (مه لا) بوو، وهندهک جارن وی ناسناقی (نیشانی) ژی بو خو ددانا..

- سهیدا، په یفا نیشانی چ رامانی ددهت؟

- شره که ری دیوانا جزیری مه لا نه حمه دی زنگی

د به رسقا فی پسیاری دا دیبوت: دبت په یفا (نیشانی)

پالدان بت بو نیشانی کو ب رامانا نارمانجی دتیت،

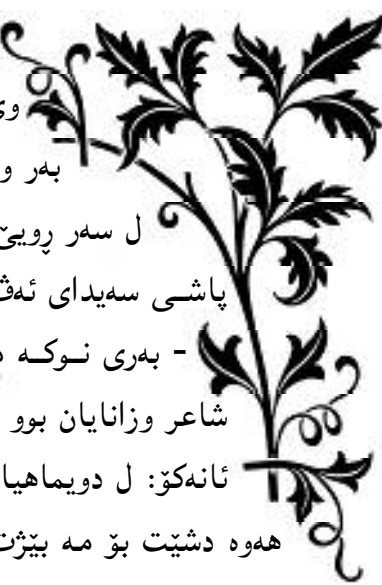
ئانه کو: نه و یی بوویه نارمانجا تیرین نه قینتی،

یان ژی نارمانجا نه خوشی وگرفتاریان ژ به

نه قینا خو، ودبت نه و پالدان بت بو وی

نیشانان ل سەر روی هه‌ی، هه‌ر وه‌کی
وی دڤیت خو بو نیشانن پالقه‌ده‌ت؛ ژ
به‌ر وان مه‌دح و سالۆخه‌تین وی داینه نیشانان
ل سەر روی دلبه‌ری.

پاشی سه‌یدای ئەف پسیاره ئارسته‌ی قوتابیان کر:
- به‌ری نوکه مه‌ گو‌تبوو: مه‌لاین جزیری ئیک ژ وان
شاعر وزانایان بوو یین به‌ری پتر ژ چارسه‌د سالان ژ یاین،
ئانه‌کو: ل دویمه‌یا سه‌دسالان شازدئ زایینی.. ئەری کی ژ
هه‌وه دڤیت بو مه‌ بیژت کانن نه‌خشه‌یا سیاسی یا کوردستانن
ل وی ده‌می یا ب چ ره‌نگ بوو؟
ئازادی گو‌ت:

- مامۆستا، د بابه‌تی دیروکا کوردان دا مه‌ خواندیه کول وی ده‌می
تو به‌حس ژئ دکه‌ی کوردستان ل سەر دو پشکان یا لیکفه‌کری بوو،
پشکا مه‌زنتر ل ژیر ده‌سه‌ه‌لاتا ده‌وله‌تا ئۆسمانیان بوو، وپشکه‌ک ل بن
ده‌ستئ ده‌وله‌تا سه‌فه‌ویان بوو..
- به‌لی.. تو راست دیژی، ل ده‌سپیکا سه‌دسالان شازدئ زایینی،
ده‌می ده‌وله‌تا (سه‌فه‌ویان) په‌یدا بووی وه‌ه‌ڤرکیه‌کا دژوار د ناڤه‌را وی
وده‌وله‌تا ئۆسمانیان دا پرویدا، ژ به‌ر چه‌ند ئه‌گه‌ران بارا پتر ژ میر
وحاکمین کوردان پشته‌قانیان ئۆسمانیان کر، وه‌نده‌کان ژ پشته‌قانیان
سه‌فه‌ویان کر، وئەف چه‌نده بو ئه‌گه‌را هندی کو کوردستان د ناڤه‌را قان
هه‌ردو ده‌وله‌تان دا به‌پته لیکفه‌کرن، وئی چه‌ندی کارتیکنه‌کا زیده
خراب ل سەر کورد و کوردستانن هه‌بوو.. به‌لی د گه‌ل هندی ژئ دڤیت

نهئیتته هزرکرن کو کوردستان ب هه می فه د بن دهستی ئۆسمانی
وصهفهویان دا بوو، نهخیر بهلکی کوردستانی نیف سه ریخۆبیهک هه بوو؛
چونکی هژمارهکا میرنشینین کوردان هه بوون، وهه میرنشینهک ل ژیر
دهسه لاتا میرهکی کورد بوو، وی حوکم لی دکر، ونه سولتانی ئۆسمانی
ونه شاهی صهفهوی ئیکسهه مایی خو د ریشه برنا وان دا نه دکر، ب تنی
وان باج وخوبک ددانه دهولهتی، و ل دهمی هلبونا شه رهکی هاریکاریا
وی لایی دکر یی وی پشتته قانی بو دکر، لهو کارتی کرنا قان ههردو
دهولهتان ل سهه جفاکا کوردی یا کیم بوو..

- مامۆستا، ل دویف زانینا من گهلهک جارن شهه د ناڤههرا قان
ههردو دهولهتان دا چی دبوون، ئههری کارتی کرنا قان شههرا ل سهه
کوردستانی هه بوو یان نه؟

- بهلی.. چونکی کوردستان دکهفته د ناڤههرا توخوبین قان ههردو
دهولهتان دا، وچونکی ههه هندهک میر وحاکمین کورد پشتته قانیا لایهکی

دکر، قی چهندی کارتی کرنهکا خراب ل سهه کوردان ووهلاتی وان
هه بوو، گهلهک جارن میرین کورد نهچار دبوون پشکداریی د
وان شههرا دا بکهن، وهژمارهکا نه یاکیم ژ گهنج وشهه رکهه رین
کوردان ژ قهستا دهاتنه کوشتن، نه ژ بهه چو ب تنی
بو هندی نهبت دا ئارمانجین دهولهتی ب جهه بین، و ژ
لایهکی دی فه گهلهک جارن ژ نهجامی قان شهه
وشههرا گوند وباژیرین کوردستانی دهاتنه ویرانکرن،
وخهلهکی بی گونهه تووشتی دههه دههه
وترس وهرسی دبوو.. و ژ بیر نهکهن نهف

پویدانیڻ خراب بوونہ ٺہگہر کو
ہژمارہکا مہزن ژ بہرہہمی ٺہدیب
وزانایین مہ بیئہ سوٺن وبی سہر وشوبن

بمینن ..

ٺامہدی گوٺ:

- ماموٺستا، ٺہری ٺان پویدانیڻ نہخوٺ وخراب، وٺی
ہہٺکیا بیانیان ل سہر ٺاخا کوردستانی کارتیکن ژ چو
لایین دی ژی ٺہ ل سہر ٺہدیب وزانایین مہ نہکرہو،

ٺانہکو: دہنگٺہدانا ٺی چہندی ل سہر بہرہہمی وان نہہوو؟

ماموٺستایی گوٺ:

- بی گومان ٺہدیب وزانایین دورست ہہردہم ٺہو چاٺن بیئ مللہت
پیکا خو پی دبینن، وبہہہمی وان ژی دہنگٺہدان ورہنگٺہدانا وان
پویدانانہ بیئ ب سہر وان دا دئین، ومہزنتربن کارتیکنا ٺی ہہٺکیی
ل سہر ٺہدیب وزانایین مہ ٺہو بوو وان دہست دا نقیسینا بہرہہم
وٺہاندنا شعرین خو ب زمانی خو بیئ نہتہویی، کو کوردیہ، و ل نک
وان مسوگہر بوو کو مہزنتربن خزمہت ٺہو پیشکیشی خہلکی خو بکہن
ٺہوہ ٺہو بہرہہمی خو ب وی زمانی بنقیسن بیئ ٺہو تی دگہہن،
وہندہک ژ وان ب ٺاشکہرایی میر وحاکمین کورد ل پیتٺیا ٺیکگرتنی
ٺاگہہدارکن، وچاٺین وان ل وی سیاسہتا خراب ٺہکن یا ہہردو
دہولہتین مہزن د دہرحہقا کوردان دا ب کاردئینن .. ل ٺی دہمی ہوسا
شاعرئ مہ بیئ مہزن مہلایئ جزیری ہاتبوو سہر دنیاپی، وٺہو ٺیک
ژ وان شاعران بوو بیئ بہرہہمی خو ب زمانی کوردی نقیسی، وشعرا

خۆ کره قۆدیکه کا راست بو نیشادانا کاودانین سهردهمی خۆ..
ونوکه مه دقیت پتر خۆ نیزیکی قی شاعری مهزن بکهین؛ دا وی
باشتر بنیاسین.. کی ژ ههوه دزانت مهلای جزیری ل کیشه هاتیه سهر
دنیايي؟

بۆتانی گۆت:

- سهيدا، دياره ژ ناسناقى وی (جزیری) کو ئه وخه لکى (جزیری)
بوو، ودبت ژ قى بیته زانین کو ئه ل جزیرا بۆتان یی هاتیه سهر
دنیايي..

- بهلى.. قهكۆله رین دیرۆکا ئهدهبیاتا کوردی ل وی باوه رینه کو
مهلاي جزیری ل جزیرا بۆتان یی هاتیه سهر دنیايي، ههر چهنده چو
دهلیل وگروقه بیته بنپر د قى دهلیقه یی دا د دهست مه دا نینن ژى،
وباژیری جزیری ل وی دهمی مهلاي جزیری تیدا بووی باژیره کى ناقدار
و ب بها بوو؛ چونکی ئه ههنگی پایتهختا میرنشینه کا کوردان یا مهزن
بوو، ئهوا ب ناقى میرنشینا بۆتان دئیتته نیاسین..

- مامۆستا، ئه رى دیرۆکا بوونا جزیری ب دورستی هاتیه
زانین؟

- قهكۆله رین دیرۆکا ئهدهبیاتین کوردی هتا دهمه کى
نیزیکی ژى گه له ک بوچۆنیتن ژیک جودا وهه قڈژ د قى
دهرباره یی دا هه بوون، وهه ر ئیک ژ وان هنده ک هیجهت
ل سهر بوچۆنا خۆ دئینان، وهکی هاتنا هنده ک ناقدان
د شعرین جزیری دا، یان هنده ک نیشانین
دیرۆکی یین وان هزر دکر هاریکاریی

ل سهر دهسنيشانا دهمی جزیری دکهن.
 بهلی نوبترین شهکولین ئاشکهرا
 دکهن کو مهلائی جزیری ب خو، بهلی
 ب ریکهکا نه یا ئاشکهرا، دیرۆکا بوونا خو بو مه
 دبیتت..

سهربهستی گۆت:

- چاوا ریکهکا نه یا ئاشکهرا مامۆستا؟

مامۆستایی گۆت:

- ل سهر دهمی مهلائی جزیری وبهری هنگی ژی، شاعران
 عهدهتهک ههبوو، وان بو بهرچاڤکرنا زیرهکی وشیانین خو ب کاردئینا،
 ئەو ژی دهسنيشانکرنا دیرۆکا رویدانان بوو ب ریکا (حسیبا ئەبجهدی).

- حسیبا ئەبجهدی چ بوو سهیدا؟

- حسیبا ئەبجهدی ئەوه ههر حهرفهکی ل دوپڤ ریزکرنا (ئهجهد
 ههوهز..). ژمارهکا هه، بو نمونه: ژمارا (ئهلیفی) ئیکه، ویا
 (جیمی) دووه.. وحهتا حهرفا دویمایی کو (غهینه) وژمارا وئ هزاره،
 وئگهر شاعرهکی قیابا دیرۆکهکا رویدانهکی دهسنيشان بکهت دا
 پستهیهکا مهعنهدار چیکهت ب مهرحهکی کۆمکرنا ژمارا وان ههمی
 حهرفان هندی ژمارا وئ سالی دهرکهفت یا ئەو رویدان تیدا چیبوی..

- مامۆستا، مهلائی جزیری چاوا دیرۆکا بوونا خو دهسنيشان کریه،

و د کیژ شعرا خو دا؟

- د ئیکهمین شعری دا ژ دیوانا خو، مهلائی جزیری بهحسی تالع

وئبغبالا خو دکهت و د ریزکهکی دا دبیتت:

ژ حەرفا ماہ و سالی ما

نەھات دەر شەکلێ فالی ما

و ل دویش وی تەرزێ حسیبیا ئەبجەدی ل سەر دئیتە کرن هژمارا شان
پەیشان ب فی رەنگی دئیتە کۆمکرن:

(حەرفا = ۲۸۹ ، ماہ = ۴۶ ، وسال = ۹۷ ، ما = ۴۱ ،
شکل = ۳۵۰ ، فال = ۱۱۱ ، ما = ۴۱).

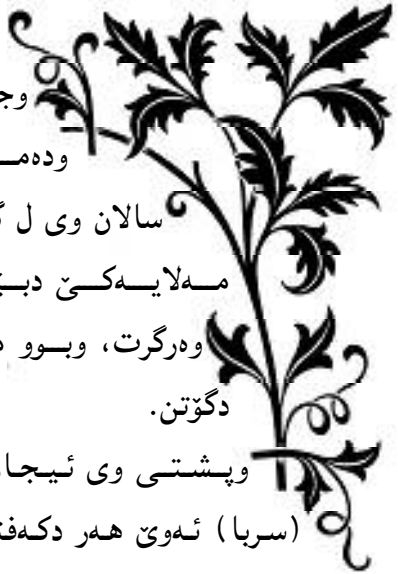
وئەنجامی شان هژماران دبتە (۹۷۵)، و ژ فی مالکی دیار دبت
کو مەلایی جزیری ل سالا (۹۷۵) مشەختی کو دکەفتە بەرانبەر سالا
۱۵۶۷ و سالا ۱۵۶۸ زایینی، هاتبوو سەر دنیا یی.

- سەیدا، مەلایی جزیری چاوا دەسپێکا ژینا خۆ بریوو سەری؟

- مخابن سەرھاتیا ژینا مەلایی جزیری ب بەرفرەھی مە نەزانیه،
و چو ژیدەرین باوەرپیکری د دەستین مە دا نینن فی چەندی بۆ مە
ئاشکەرا بکەن، ب تنی ھندەک گۆتن تی نەبن ژ زاردەف یین هاتینە

فەگواستن، ئەو ژئ ئەفەنە، دبێژن : جزیری دەمی ھیشتا زارۆک
قەستا مزگەفتان کربوو، و ل نک مەلا وزانایین جزیرا بۆتان
زانین وەرگریه، ل سەری ل نک بابی خۆ مەلا محەمەدی
فییری خواندن و نقیسینی و قورئانی بوویە، و پستی خواندنا
خۆ چەندەکی پیشقەبری، ووەکی عەدەتی فەقیان ل وی دەمی،
جزیری قەستا گەلەک دەفەرین کوردستانی کر، و ل نک
هژمارەکا زانایین مەزن خوندنا خۆ وەرگرت، وھزر
بۆ ھندی دچت کو وی ل وان جھان خواندبت
یین ھنگی مەدرەسە وزانایین ناقدار

لی ههین وهکی: ئامیدی،
 وجۆله میترگی، وئامه دی (دیاربه کری)،
 وده می ژیی وی گه هشتیه سیم و دو
 سالان وی ل گوندی سترباسی ل نیزیکی ئامه دی و ژ
 مه لایه کی دبیرنی: (مه لا طاها) ئیجازا مه لاتی
 وهرگرت، و بو مه لایه کی (دووازه علم) وهکی هنگی
 دگوتن.

پشتی وی ئیجازا مه لاتی وهرگرتی بو مه لای گوندی
 (سریا) ئه وی هه ر دکه فته ده قه را دیاربه کری، پاشی ئه و چو
 هسه نکیفی، و بو ده مه کی ل ویری ژی بو مه لا، وده رس ژی وی ددانه
 فه قیان، وئیجازین مه لاتی ژی ددان. پشتی هه یامه کی ئه و ژ
 هسه نکیفی زقیری قه، وهاته باژیری خو جزیرا بو تان، و ل ویری بو
 مه لا و سهیدا، و ئه و ئیک ژ سهیدا یین مه دره سا سو ر بو، کو هنگی ئیک
 ژ ناقدارترین مه دره سین دینی بو ل جزیری، و ل ویری هژماره کا مه زن
 یا فهقی و شاگرده یان ده رس ل نک وی خواندن، وئیجازه ژئی ستانندن،
 وحه تا مه لای جزیری مری ژی ئه و سهیدا بو ل قی مه دره سی، و نوکه
 گو ر و ی د سه ردا فه کی دایه ل قی مه دره سی. و ژ بلی مه لاتی و دانا
 ده رسین شریعه تی جزیری ئیک ژ شیخین مه زنین صوفیان ژی بوویه، و
 ژ شعرا وی دیار دبت کو ئه و ل سه ر ریبازا صوفیین نه قشه بندی بو،
 ژ بهر قی چهندی خه لکی ب چاقی پیروزیی بهری خو ددایی.
 ووه سا یا به لاقه ل نک خه لکی جزیری کو مه لای جزیری حه تا مری
 ژن نه ئینابوو، له و دوونده ها وی ژی نه بوویه.

- ماموستا مه‌لایه جزیری چهند سالان ژیا بوو؟
- ژ تشتین باش بین مه‌لایه جزیری کرین نهو بوو وی ل هندهک
جهان ژ دیوانا خو بهحسی ژبی خو بو مه کریمه، وکانی نهو هنگی بی
چهند سالییه.. وهکی بو نمونه ل جههکی دبیژت:

سه ساله ژ دهرد و ژ بهلایه ته هلاکین

حدهتا ب فهلهک ههر درهتن تاه وئهه من!

ئانهکو: ئهفه سه ساله ئهه ژ بهر بهلایا ته چووینه هیلاکی، حهتا
تاه وئوفین هند ژ من بلندبووین کو بگههنه بهر په‌رتن عهسمانی.
وئهگهر ئهه ل بیرا خو بینین کو نهو ل سال (۹۷۵) برویه دقیت
بیژین وی ئهف شعره ل سال (۱۰۰۵) مشهختی نفیسیه.
و ل جههکی دی دبیژت:

تورکی خونریز وخوماری مه ب یهک غمزیهکی

زوهدی چل ساله ل من زیر و زه‌برکر ژ نه‌ساس!

ئانهکو: خوشتقیی مه نهوی وهکی تورکان بی دلرهق وخوبنریژ،
مهست وسه‌رخوشی مه، ب ئیشاره‌ته‌کا ب تنی ژ چاقین خو
زوهد وته‌قوایا مه نهوا چل سالان مه کوم کری سه‌روین کر
و ژ رهه وپیشالان ئینادهر.
ئهفه ژی هندی دگه‌هینت کو وی ئهف شعره ل چل سالیی
قه‌هان‌دی، ئانهکو: ل سال (۱۰۱۵) مشهختی کو دکه‌فته
به‌ران‌به‌ر سال (۱۶۰۶) زایینی.
و ژ وی به‌ریکانا شعری نهوا د ناقبه‌را
مه‌لایه جزیری وفه‌قیی ته‌یران دا چیبوی،

دئیتته زانین کو ئەو هەردو ل سالا
 (۱۰۳۱) مشەختی بەرانبەر سالا
 (۱۶۲۱) زایینی ل جزیری دزیندی بوون؛
 چونکی فەقی ل جەهکی دبیژت:

برینداری عشقیمە دوورم ژ سەبا بەهان
 دزانن مەدداحی کیمە د هەزار ویهک وسەهان
 ئەناخوانی مەلیمە ل هەموو عەرد و جەهان
 و دەمی مەلا بەرسقا وی دەت ل دویمایا گۆتتا خو دبیژت:

ئەناخوانی فەققەم ئیرۆکە د جزیری
 و د شعرا خو یا دویمایەیی دا ژ ئەصلی دیوانی مەلایێ جزیری
 دبیژت:

دەمەکی دا بسەیرین سەد سالان
 لەو ئەلیف تین مە د حەرفین فالان
 کول شەکلێ رەقەمی سەرسالان
 توی مرادا مە ژ عەرعر بالان

ئانەکو: ئەگەر دەمەکی ئەم ل سەدسالان بگەریتین، یان بەری خو
 بدینێ، و بەری خو بدینە حەرفین پەیشا (فالان) دی بینین کو ئیغبالا
 مە (ئەلیف) تین، و ئاشکەرایە ئەو دو ئەلیفن، کو دبنە شکلی رەقەمی
 سەرسالی، و د ناڤ هەمی بەژن بلندان دا تویی مرادا مە.

و دیارە کو مەبەستا جزیری ب دو ئەلیفان -ل دویڤ حسیبا
 ئەبجەدی- دو هژمارین ئیکن، ئانەکو: ئیکی هەیشا ئیک، کو سەرسالە،
 و هژمارا (شکل = ۳۵۰، رقم = ۳۴۰، سرسال = ۳۵۱) ئەگەر ئەم کۆم

بکهین دئی بته (۱۰۴۱)، و ل دویف سالنامهیان رۆژا (۱۰۴۱/۱/۱) مشهختی، دبتہ رۆژا سیشہنبی (۱۶۳۱/۷/۲۹) زایینی، وھنگی مهلایین جزیری دیوانا خو ب دویماهی ئینایه، وھنگی ژیی وی (۶۶) سال بوو.

وپشتی قئی سالی چو دیرۆک د دیوانا وی دا ب بهر چاقین مه نهکھفتیه، بهلی تشتی بهلاف د ناف مهلا وزانایان دا - کو ژ زاردهف دئیتته فهگوهاستن - نهوه کو مهلایین جزیری (۷۵) سالان ژیا بوو، و ل دویف قئی گوئتی دقیت مرنا وی ل سالا (۱۰۵۰) مشهختی بت، کو دکھفته بهرانبهر سالا (۱۶۴۰) زایینی؛ چونکی بوونا وی ل سالا (۹۷۵) بوو وهکی بهری نوکه مه ئاشکه راکری..

- ماموستا ئهري ما چ شاعر وئهدیيان دیرۆکا مرنا مهلایین جزیری بو مه نهئیسیه؟

- ئهف تشته ب رهنگهکی گومانبر نهگههشتیه مه، ب تنی ئهو شعر تی نهبت ئهوا هندهک بو فهقیی تهیران پالدهن ودیژن: وی ئهه یا ب مرنا مهلایین جزیری فههاندی، و د جههکی دا فهقی دیژت:

حفت عهین کو لام ژئی بوو جودا

شین وگری دیسا ته دا

و ب حسیا نهجهدی هژمارا حهرفا عهینی (۷۰) به

وئهگهر ئهم قئی هژمارئی لیکدانی (۷) بکهین دئی

بته (۴۹۰)، وئهگهر ئهم هژمارا لامی کو

(۳۰) ژئی ببهین دئی مینت (۴۶۰)،

وهژمار په‌یفا (شین) دېته (۳۶۰)،
وهژمارا (گری) دېته (۲۳۰)، وکوما فان
هەر سی هژماران دېته (۱۰۵۰).

وگوربا مه‌لایي جزیری نوکه یا ناشکه‌رایه، ووه‌کی مه
گوټی نه‌و دکه‌فته د سهرداڅه‌کی دا ل ئافاهیي مه‌دره‌سا
(سوړ) ل جزیرا بوټان، وحه‌تا نوکه ژي خه‌لکي ده‌څه‌ري
ب چاڅي پيروزيي به‌ري خو دده‌نه وي وگوربا وي.

نازادی گوټ:

- ماموستا، پشتي هندهک ژ دیروکا مه‌لایي جزیری بو مه
ناشکه‌را بووی، نه‌م هه‌ز دکه‌ین تو بو مه بیڅي کانی جزیری چ به‌ره‌م
ل پاش خو هیلاینه؟

- ژ به‌ره‌می مه‌لایي جزیری یی نه‌م د پی ناگه‌هدار وهاتیه پاراستن
وگه‌هشتیه مه دیوانا وی‌یه، نه‌وا ب ناڅي (دیوانا مه‌لایي جزیری) دئیته
ناسین، و د څي دیوانی دا پتر ژ سهد ویست شعران هه‌نه، وحه‌تا
نوکه دیوانا جزیری دئیته هژمارتن ئیکه‌مین دیوان ب زمانی کوردی
ب تمامی گه‌هشتیه مه.

دلشادی گوټ:

- ژ به‌ر څي چه‌ندی دیوانا جزیری د دیروکا نه‌ده‌بی کوردی دا
به‌ایه‌کی مه‌زن هه‌یه، وجزیری دئیته هژمارتن مه‌زنتین شاعری کورد؟
- به‌لی، به‌س مه‌زنی وبه‌ایي جزیری و دیوانا وی، نه ژ څي چه‌ندی
ب تنی دئیت.. څي دیوانی ژ به‌ر کویراتیا رامانا وان بابه‌تین شعری
یپن تیدا هاتین، و ژ به‌ر سه‌لیقه و موسیقه‌یا وی یا ب هیز و خوش

ورهوان وئ دیوانی بهایهکی مهزن ب دهست خو څه ئینایه، وهندهک
 څه کولهر ل وئ باورینه کو بهایی دیوانا جزیری بو زمانی کوردی یا
 کیمتر نینه ژ بهایی دیوانا (حافظی شیرازی) بو زمانی فارسی، و
 د بابهتی صوفیاتی و زاینین شریعتی وفهلسهفا لاهوتی دا مهلایی
 جزیری قهت یی کیمتر نه بوویه ژ صوفییت مهزن یین وهکی (ئبن
 عه ربی، وئبن فارسی، وحافظ، وسه عدی..)، بهلی چونکی زمانی
 جزیری کوردی بوویه، و ژ بهر بی خودانی وبی ئیغالبیا وی ویا کوردان
 ژ ی ئه و ب رهنگه کی به رفره ه د ناڅ ملله تین دی دا نه هاتیه نیاسین..

- ماموستا، کارتیکرنا دیوانا جزیری ل سهر شاعر وئهدیبتین پشتی

وی هاتین هه بوویه یان نه؟

- گومان تیدا نینه کو شاعره کی کورد هندی مهلایی جزیری کار
 د شاعرین پشتی خو و یین سهرده می خو ژ ی نه کریه، ومن نه باوهره کو
 د دیروکا ئه ده بیاتین کوردی دا به ره مه کی ب تنی ژ ی هندی دیوانا

مهلایی جزیری ناڅ ودهنگین خو هه بن، وئف دیوانه ههر د که فن
 دا ب سهدان، یان پتر ژ ی دانه یین ژ ی هاتینه نقیسن،
 وبی هژمار شاعرین کورد (تهخمیسات) ل سهر شعرین وی
 دانایینه وگلهک رۆژه لاتناسان ژ ی پویته پی کریه..
 وپستی ده رکهفتنا چاپخانه یان گلهک جارن و ل گلهک
 جهان دیوانا جزیری هاتیه چاپکرن، و دیوانا وی بو پتر ژ
 زمانه کی یا هاتیه وهرگپران وشروڅه کرن.

- سهیدا، ئه و بابه تین مهلایی جزیری

شعر تیدا څه هاندین چنه؟

- جزیری شعر ل دۆر گهلهک بابه تین
 جودا جودا شه هاندینه، و گهلهک ژ فان
 بابه تان هون یین تیگه هشتنا وان نه یا
 ب ساناهی، وهکی حکمهت وفه لسه فه وته صوفی،
 به لی ژ بهر زیره کییا جزیری ومه له قانیا وی یا زیده
 د هونه ری شه هاندنی دا نهو شیایه فان بابه تین ئاسی
 ژی ب نه زمانه کی خوش و شرین بدانته بهر دهستی
 خوانده قانان بیی نهو ههست ب گرانی وزه حمه تا بابه تی
 بکهن، ههست نازکی و نه زمان خوشی و شاره زاییا جزیری د زمان
 و نه ده بیاتین کوردی و فارسی و عه ره بی و تورکی دا هیز و تامه کا تایبهت
 یا دایه شعرا وی، و ژ وان بابه تین وی شعر ل دۆر شه هاندین نه م
 دشتین چهنده کان ده سنیشان بکهین، وهکی: عشق و غه زهل، صووفیاتی،
 مه دح، وه صف و سالو خدان، شانازی ب خویرن، حکمهت، ره خنه
 و هاقیتن، خه ربیی و دویر که فتن.. و گه له کین دی، به لی پا شعرا
 نه فینداری و عشقا ژ راستی (یا حه قیقی) ژ هه می بابه تان پتر د دیوانا
 وی دا هاتیه.

- ماموستا نه گهر تو هندهک نمونه یان ژ دیوانا مه لایج جزیری بو
 مه بخوینی نه م حه ز دکهین..

- باشه.. جزیری د شعره کا خو یا ئایینی دا گو تنی ئاراسته ی
 پیغه بهری - سلاف لی بن - دکهت و دبیت:

ئسمی تهیه مه کتووب د دیوانی قدهم دا

حه رفهک قه له می علمی ب ته قویمی ره قه م دا

مه‌مېم مه‌طله‌عی شه‌مسا ئه‌حد ئایینه صفت کر
 لامع ژ عه‌ره‌ب به‌رقی ل فه‌خاری عه‌جه‌م دا
 ئه‌رواحی موقه‌دده‌س شه‌بی قه‌دران ته‌ دخوازن
 نوورا ته‌یه مصباح د قه‌ندیلی حه‌رم دا
 و د شعره‌کا دی دا مه‌لایی جزیری به‌حسی میر شه‌ره‌فی میری جزیرا
 بو‌تان دکه‌ت، و داخواز دکه‌ت ئه‌و هه‌رده‌م بی سه‌رکه‌فتی بت، وئالایی وی
 ل هه‌می جهان بی بلند بت، دبیت:

ئهی شه‌هنشاهی موعه‌ظهم حه‌ق نگه‌هداری ته‌ بی
 سووره‌یی (إنا فتحنا) دۆر و ماداری ته‌بی
 هه‌ر کناری پی‌شه‌ وه‌رگی‌ری عنانی هممه‌تی
 زوه‌ره‌بی په‌یکی ته‌ وکه‌یوان رکی‌هداری ته‌ بی
 نه‌ی تنی ته‌بریز و کوردستان ل به‌ر حوکمی ته‌ بن
 سه‌د وه‌کی شاهی خوراسانی د فه‌رواری ته‌ بی
 چیمه‌نا سولتانیی یه‌ک لاله‌یا باغی ته‌ بت
 گولشه‌نا خاقانیی خاره‌ک ژ گوازاری ته‌ بی
 قه‌ست و داخوازا (مه‌لی) دائم ژ جان و دل ئه‌فه
 هه‌ر د به‌ندا خدمه‌تی پیشده‌ستی دیداری ته‌ بی
 و د جه‌ه‌کی دی دا جزیری ب فی ره‌نگی خو بو مه
 دده‌ته‌ ناسین، و دبیت:

ب دل ئاته‌ش ژ جه‌گه‌ر بریانم
 له‌و په‌ریشان و پر ئیشانم

عاشقی نازک و مه‌حبووبانم
 تو نه‌بین بی سهر و سه‌میانم
 گولی باغی تره‌می بو‌تانم
 شه‌چراغی شه‌بی کوردستانم
 چ تبیعت به‌شهر و ئسانم
 (لله الحمد) چ عالی شانم
 خواهش برینداره‌کی بی دهرمانم
 جاره‌کی شه‌فقه‌که رح و جانم

و د شعره‌کا خو یا نه‌قینداری بی دا جزیری دبیژت:

دل ژ من بر دل ژ من	شوخ و شه‌نگی زوهره ره‌نگی
دل ژ من بر دل ژ من	ئاوری‌ن هه‌یبه‌ت پلنگی
دیم دوری گهرده‌ن شه‌مالی	وی شه‌پالی مسک خالی
دل ژ من بر دل ژ من	جه‌به‌تا بسکان سه‌ما لی
کوشتم وناکت یه‌قینی	سور شری‌نی نازه‌نینی
دل ژ من بر دل ژ من	وی ب چه‌نگالا نه‌قینی
نازکی شیرین که‌لامی	خو‌ه‌ش خه‌رامی نه‌ز غولامی
دل ژ من بر دل ژ من	تووتیا ئه‌یوان مه‌قامی
ئه‌و ته‌جه‌للایا ته‌دایی	روه‌نییا چه‌ه‌فتین مه‌لایی
دل ژ من بر دل ژ من	یا ژ ئه‌حمه‌د دل ره‌قایی

چەند پىسارەك

پ ۱ / مەلایى جزیرى خەلكى چ دەقەرئیه؟ وکەنگى ژیايه؟

پ ۲ / ناسناقى مەلایى جزیرى یى شەرى چ بوو؟

پ ۳ / ناقى وی میرى كورد یى مەلایى جزیرى مەدحین وی کرین چ

بوو؟ ومیرى کىژ جهى بوو؟

پ ۴ / گۆرا مەلایى جزیرى ل کىقهیه؟

پ ۵ / بوچی مەلایى جزیرى دئیتە هژمارتن مەزنترىن وناقدارترین

شاعرى كورد؟

پ ۶ / ئەو بابەتین مەلایى جزیرى شعر تیدا قەهاندىن چ بوون؟

پ ۷ / شعرەکا مەلایى جزیرى ژ بەر بیژە..

